СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 148. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 27 червня 1935. — VOL. XLIII. No. 148. Jersey City, N. J., Thursday, June 27, 1935. THREE CENTS

340 МІЛІОНІВ З БАГАЦЬКИХ ПОДАТКІВ

ВАШИНГТОН. — Сенатська фінансова комісія оголосила повний плян опадаткування великих маєтків. Адміністрація надіється дістати 340 міліонів долярів з нових податків. Вони поділені на три частини. Додаткові податки, наложені на багаті одиниці, мають принести 40 міліонів. Їх накладано на доходи понад один міліон річно і від такого доходу податок мав би бути 60%. Опісля цей відсоток росте, напр. від доходу 3—5 міліонів податок виносив би 70%, поза 5 до 10 міліонів 80%. Крім того ще є такий же податок від корпорацій. Від чистого догоду корпорації понад 2,000 був би 10%, 2—5 тисяч 11%, і т. д., потім іде проґресивно вгору, а від одного до 20 міліонів доходу корпорація платилиб 17%. З того податку мало би прийти 100 міліонів долярів. Найбільше, бо аж 200 міліонів, надіється адміністрація дістати від великих записів у тестаментах. Отже від чистого доходу з тестаменту від 300 до 500 тисяч був би податок 4%, дальше йде 7%, 10%, і знову прогресивно росте, а від спадщини в сумі 7 до 10 міліонів виносив би 70%, понад 10 міліонів 75%. Сенатська комісія призначила два дні на вислухання закидів, а найдальше в неділю мусів би перейти цілий новий податковий додаток до закону про податки від докучливих предметів. Не диво, що проти такого поспіху, як і проти самого проєкту, йде велитенська опозиція.

НІҐЕР ДЖОВ ЛУІС НОВИМ КУЛАЧНИМ ПЕРЕМОЖЦЕМ.

НЮ ЙОРК. — У вівторок, 25-го червня, відбулися в Єнкі стадіюм кулачні змагання за світове чемпіонство між недавнім світовим чемпіоном, Італійцем-велитнем Прімо Карнерою та молодим Ніґром з Дітройт, Йосифом Луісом. Глядачів було неповних 60,000. Найнижча ціна білетів була $7.70, найвища $16.60, хоч викуплені наперед найліпші місця продавали спекулянти і по $100. Боротьба була дуже інтересна. Карнера важить 260 фунтів, Луіс 196. Після пятої рунди пустилася Карнері кров з рота так, що в шестій рунді він упав і не міг піднятися. Суддя проголосив перемогу Луіса. Тепер уже приготовляють Луіса до розправи з недавнім світовим чемпіоном, Максом Бером.

ПРИНЯЛИ ВЕЛИКИЙ ДАРУНОК РАКЕФЕЛЕРА.

НЮ ЙОРК. — Міжстейтова комісія парку на Палісадах, що тягнеться по правім боці ріки Гудсон напроти Ню Йорку, приняла великий дар Джана Д. Ракефелера, а то 700 акрів землі, вартости 18 міліонів долярів, на збільшення цьогож парку. Шмат землі, дарований Ракефелером іще в 1933 році, тягнеться від нового моста, що зветься мостом Вашингтона, до границі стейту Ню Йорк, разом довжини 13 миль, а ширини від берега ріки в західнім напрямку від 200 стіп до півтори милі. Щоби всей ґрунт над рікою перемінити на прилюдний парк, треба ще викупити 200 акрів, що є в приватнім посіданні.

ДЖАНСОН АДМІНІСТРАТОРОМ ДОБРОДІЙНОСТИ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Ґенерал Гю Джансон, недавній директор Найри, приняв становище управителя для розділу поміж безробітних 220 міліонів долярів, призначених для Ню Йорку з федеральних фондів. Він буде роздавати тижнево по 5,000,000, а сам не дістає ніякої платні, хіба по 25 долярів денно на покриття видатків.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ УРЯДОВЕЦЬ ОБВИНУВАЧЕНИЙ ЗА ПАЧКУВАННЯ ІМІҐРАНТІВ.

НЮ ЙОРК.—Федеральна лава присяжних обвинуватила 13 осіб, між ними помічника комісаря для іміґраційних справ на Еліс Айленд, Фридриха Тотла, за підроблювання документів та фальшування паперів в архіві. Тотл був 35 літ у федеральній службі, має 55 літ і вже спенсіонований. Обвинувачення перешкодить йому в спокійнім уживанні життя.

НАША ЗЕМЛЯ ПЕРЕМІНЯЄТЬСЯ В ЗОРЮ.

ЛОС АНДЖЕЛЕС. — Світової слави ґеольоґ, д-р Бейлі Виллис, доказував перед іншими ґеольоґами на 19-тій річній конвенції, що наша земля спалюється з нутра. Вона стає щораз гарячіша і треба надіятися, що вона колись переміниться в зорю.

ТИЖДЕНЬ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ ПРОПАГАНДИ В АМЕРИЦІ.

ШІКАҐО. — На ґрунтах шікаґовського університету розпочався в понеділок тиждень большевицької пропаганди. Прибув советський амбасадор Олександер Трояновський та директор советської торговельної аґенції, Амторґу, Іван Боєв. Трояновський виголосив серед грімких оплесків привітну промову. Боєв сказав, що після пятилітки Росія майже самовистарчальна і лише тяжкі машини потрібні їй іще з Америки.

ЗАВЕРТАЮТЬ ДО ПОГАНСЬКИХ ЧАСІВ.

У цілій Німеччині поширюється „нордійський рух", який має на ціли зближення між Німеччиною і скандинавськими народами й Англійцями. Все те відбувається на тлі релігійнім, на повороті до поганських часів, до старих релігійних вірувань.

КОНҐРЕС ЛІКАРІВ, ЩО ЛЮБЛЯТЬ ВИНО.

В лікарських кругах у Ясах (Румунія) обмірковують плян скликання конгресу лікарів, прихильників вина. Вони вказують на те, що природне, непофальшоване вино має в багатьох випадках добрі наслідки на здоровля. Недавно показували професори Долеріс і Ґагей у біольоґічнім товаристві в Парижі, що бакцилі тифу гинуть у вині по пятнацятьох, а бакцилі параліжу по двацятьох хвилях.

Новітня статистика виказує, що ті, що пють вино, найрідше хорують на сліпу кишку. В Франції такі конґреси відбуваються часто.

ДУШОГУБСТВО В ЛІСІ.

Доходження в справі трупа молодої жінки, знайденого в лісі коло Борислава, викрило, що вбитою є 21-літня Олена Верещинська, служниця, родом з Павлосьової, пов. Ярослав. У звязку з тим арештовано 21-літнього шевця Йосифа Немеца з Павлосьової, що удержував з Верещинською любовні зносини і рішив її позбутися. Він намовив дівчину виїхати до Борислава, де мала дістати посаду, після чого мали обоє побратися. Врадувана Олена виняла з каси ощадности своїх 150 зл. і виїхала з Немецом до Борислава. Тут він її завів до мразницького ліса і замордував, відрізавши їй бритвою голову. Опісля забрав їй 80 зл., які нещасна ще мала, і заволік трупа в яругу та прикрив хворостом. Арештований признався до всього. З Верещинською познайомився тому 6 років. Коли він вернувся з війська і дівчина зажадала від нього, щоби з нею оженився, інакше його вбє, він рішив її позбутися. Свій плян виконав 6. травня ц. р., тиждень перед знайденням тіла. Крім Немеца арештовано також його спільників з того самого села, Владислава Томашевського, що дав йому бритву, і 22-літню Яніну Лозінську, нову приятельку Немеца, яка теж намовляла його до злочину, щоби позбутися суперниці.

СИН СЕНАТОРА ПОВІСИВСЯ.

Двацять-літній син сенатора Ґярфаса, студент медицини в Сегедині, повісився. Трупа повішельника не пізнали й розпороли його на клініці. Вже порізаного пізнали його товариші. Про траґічну смерть сина повідомлено батька в Клюжу, члена румунського сенату.

КОНСЕРВИ З САРАНЧІ.

Найновішим предметом вивозу з південно-африканської унії це консерви з саранчі. Непроглядні маси саранчі, які требо щорічно знищити, не закопують ані не палять, як давніше. Збирають саранчу, очищують її механічним способом і пакують у консерви, які дуже радо їдять в арабських краях і в Китаю.

УКРАЇНСЬКІ ДІТИ В ЧУЖИХ ШКОЛАХ.

Як відомо, деякі округи Закарпаття з більшістю українського населення є прилучені до Словаччини. Проф. т. Сіропольо, на сторінках ужгородського „Українського Слова", подає, що більшість дітей Українців у згаданих округах вчаться у школах з „підкарпаторуською" мовою навчання. Але дуже поважна скількість тих дітей, бо 8,680, мусить ходити до шкіл з чеською або словацькою мовою навчання.

САМОВБИВСТВО ЛЬВІВСЬКОГО СКРИПАКА.

Скрипак Вебер виховувавсь у Львові, де ходив до школи і до консерваторії. По закінченні студій зорґанізував орхестру, з якою подорожував. Недавно грав у ресторані Тшаски в Закопанім, пізніше в каварні Асторія в Катовицях. Там він ранив себе тяжко вистрілом з револьверу в околицю серця; перевезений до шпиталю, помер. Він упав жертвою шантажистки, яку заарештовано. Жінка, з якою зірвав, щоб женитися з іншою, докучала йому і шантажувала його так, що він, допроваджений до розпуки, скінчив самогубством.

ЗАГАДКОВЕ ВБИВСТВО У ВАРШАВІ.

Перед окружним судом іде процес проти Федоровича, який, кажуть, убив Леона Копчинського, власника домів у Таргувці. Жінка Копчинського записала своїм кревним одну половину, свому мужови другу половину майна. Копчинський твердив, що запис кревним вимушений і що вона під пресією кревних скінчила самовбивством. Копчинському признано ціле майно і він боявся від того часу кревних та мав усе револьвер зі собою. Одного дня його забили. Підозріння у вбивстві падуть на шурина Копчинського — Федоровича. Сліди ніг відповідають розмірови ніг Федоровича; він теж сам признався до вбивства, але пізніше заперечив це. Хотів спрямувати вину на сина вбитого. Справа досі невияснена.

ПІДПАЛ ДЛЯ ОБМАНСТВА.

В Станівцях Долішних над Черемошем (Буковина) вибух огонь у домі Герша Гофермана, де тепер мешкає спенсіонований шкільний директор Іван Станкевич. Огонь завчасу згашено. Кілька днів потім загорілася знову вночі та сама хата й спопеліла до тла. Через це є підозріння, що забезпечений на суму 200,000 леїв дім навмисне підпалено. Жандармерія заарештувала двох підозрілих у підпалі. Сторожинецька прокураторія веде слідство.

ВБИВСТВО ЧЕРЕЗ МЕЖУ.

В громаді Вашківцях над Серетом, радівського повіту (Буковина), зачалася сварка за межу між братами Іваном і Севастіяном Пащуком з одного і братами Василем і Дмитром Воробчаком з другого боку. Сварка перейшла на бійку. Наслідок був такий, що Василя Воробчака зарізано ножами й він згинув на місці, а Дмитра Воробчака завезено тяжко раненого до радівського шпиталю. Обидвох братів Пащуків жандармерія заарештувала.

НЕДОРОСТОК ПРОВІДНИК ВЛОМНИКІВ.

Поліція в Клюжу (Румунія) приарештувала вломницьку банду з самих недоростків. Її провідник — тринацять-літній хлопчина. Банда виконала досі десять вломів. Молодь деморалізується сензаційною літературою.

7,000 ГЕКТАРІВ РИЖОВИХ ПІЛЬ ЗГИНУЛИ З БРАКУ ВОДИ.

З Токіо повідомляють, що внаслідок посухи, яка панує на Кореї, поверх міліон корейанського населення відчуває брак води. 7,000 гектарів рижового поля згинули внаслідок посухи.

ВИВІЗ-КУКУРУЗИ ДО ГРЕЦІЇ.

Дві румунські експортові фірми продали до Греції 695 ваґонів кукурузи з Румунії. Ще торгуються в Греції за дальше доставлення кукурузи з Румунії на тисячу ваґонів.

КАНАЛ КОРОЛЯ АЛЬБЕРТА.

Віддавна панувало між Антверпеном і Ротердамом суперництво щодо плавби на ріці Мозі. Кожне з тих міст хотіло якнайбільше кораблів (їхали їх 140 денно) спрямувати у свій бік. Возили туди чимало товарів з полудневої Бельґії і Франції. Кораблі переїжджали попри Мастріхт — голяндське місто зараз при бельґійській границі. Здавалося, що перемога буде по стороні Голяндців, бо вони десять літ тому збудували канал Юліяни, при правому березі Мози, куди могли переїжджати кораблі до 2,000 тон містоти виключно голяндською територією. Але Бельґії вдалося з великим зусиллям збудувати теж недавно канал. Канал цей перетинає скелисті ліві береги Мози і тим виконано одно з найбільших і найдосконаліших осягів техніки. Цей новий канал, званий іменем короля Альберта, приближує Антверпен для кораблів на 150 кільометрів у порівнанні з Ротердамом. Це запевнює Бельґійцям першенство у плавбі. Їхати можуть там кораблі 13—50 тон містоти. Отворила його королівська пара.

СЛІПІ ДІТИ ВИДЯТЬ.

Вдалося винайти лікарство, яке лікує недуги часами навіть осліплення очей, спричинене браком вітамін. Брак вітаміни А, яку знаходимо в трані, в листю і в моркві, може в дитини спричинити сліпоту. Завдяки фізіольоґічним і хемічним дослідам вдалося створити цю вітаміну в сконцентрованій формі і вживати її як лік проти сліпоти. У віденській університетській клініці проф. Гамбурґера випробовують з дуже добрим успіхом це лікарство. „Медична Клініка", фаховий часопис, оповідає про подивуґідні висліди видужань. Три і пів-місячна дитина мала зовсім замкнені запухлі очі, роґівка була затемнена. Дістала вітамінове лікарство і по трох днях роґівка прозора, очі незамкнені. Теж у другої дитини, якої очі надідав нарив, де роґівка була зовсім темна, вдалося лікарством вітаміновим до другого дня осягнути прегарне поліпшення. Ця сліпа дитина вже прозріла. Цей лік добрий виключно тільки на очні недуги, спричинені браком вітамін.

У ВАРШАВІ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ НОВОЇ ВИБОРЧОЇ РЕФОРМИ

ВАРШАВА (Польща). — Яких 30,000 робітників влаштували демонстрацію з нагоди соймової дебати над новою виборчою реформою, яка виокремлює цілковито опозицію. Та на ділі ця демонстрація не матиме ніякого значіння, бо уряд має в соймі більшість і нова реформа перейде цілком певно.

ГОСТРО КАРАЮТЬ ЧЕРВОНИХ АҐІТАТОРІВ.

БЕРЛІН. — Берту Карґ, 24-літню комуністичну аґітаторку, засудив Народній Трибунал на 15 літ тюрми за протидержавну пропаґанду. Кару ту вважають дуже гострою, але кажуть, що тепер накладатимуть такі кари на комуністів-фанатиків, щоб тим чином охоронити державу від большевицького розкладу.

ПРОТИКАТОЛИЦЬКІ ДЕМОНСТРАЦІЇ.

ЕДІНБУРҐ (Англія). — З нагоди Евхаристичного Конґресу зїхалися яких 10,000 католиків, на яких два дні нападали протестанти. Для протикатолицької демонстрації зібралися понад 15,000 протестантів. Вони намагалися розбити католицьку процесію, якою закінчувано Евхаристичний Конґрес. Католицьких жінок і священиків обкидувано фляшками і камінями з окликами „геть з папою!" Військо і яких 400 поліцаїв розганяли демонстрантів. Сім осіб з демонструючих арештовано і покарано гривною по 10 фунтів стерлінґів, або одномісячною вязничною карою на випадок незаплати гривни.

ЯПОНІЯ ПОСЯГАЄ НА ЧАГАР.

ТОКІО (Японія). — Військові круги заявляють, що на границі між Манчуком і китайською провінцією Чагар нема спокою, бо там атакують японські військові відділи. Це є притокою, що японське військо висилають на китайську землю — в Чагар. Тимсамим наступає нова комплікація в так уже замотаних відносинах між Китаєм і Японією.

НІМЕЧЧИНА В СПРАВІ ПІДВОДНИХ ЛОДОК.

ЛОНДОН. — У палаті послів дано урядове вияснення в справі відношення Німеччини до війни при помочі субмарин. Німеччина заявилася проти необмеженої війни субмаринами, себто такої, яка довела підчас світовтої війни до затоплення Люзитанії і т. п. Вона заявила, що буде держатися цього обмеження без огляду на те, як поступатимуть інші держави. Це відноситься до цього, що такого обмеження не приняли покищо Франція й Італія. Німеччина заявила теж свою згоду на цілковите виокремлення субмарин як военного засобу, якщо тесаме зроблять і інші держави.

ЧИ ОБІЦЯНКИ І ЗАЯВИ ВЗАГАЛІ ЩО ВАРТІ?

ЛОНДОН. — По вияснениях уряду в справі ріжних заяв Німеччини спитав один з послів Партії Праці, чи взагалі такі заяви мають яку вартість. Він пригадав, що Німеччина у своїм часі зобовязалася не нарушувати невтральности Бельґії, а що сталося на самім початку світової війни? На це не одержав посол ніякої відповіди.

КАРАЮТЬ СМЕРТЮ НАЦІСТІВ.

ВІДЕНЬ. — Найвищий суд засудив на кару смерти трох націстів за те, що мали вибухові матеріяли.

ФРАНЦІЯ НЕ УЗНАЄ НІЯКОГО ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО ФЛЬОТИ.

ПАРИЖ. — Комітет маринарки при палаті послів рішив, що договір Анґлії з Німеччиною в справі німецького зброєння касує вашинґтонський морський договір і тим чином Франція може по вподобі розбудовувати далі свою фльоту. Рішено зачати негайно будову военного кружляка 35,000 тон поемности. Рішено далі збільшити фльоту до цеї міри, щоб вона забезпечила французькі інтереси на Атлянтику і на Середземнім морі.

ПОКИЩО НЕ БУДЕ СТАБІЛІЗАЦІЇ ВАЛЮТИ.

ПАРИЖ. — Делеґати, що зїхалися на наради Міжнародньої Торговельної Палати, погоджуються, що треба довести до стабілізації валюти. Та заки до цього прийде, треба, щоби була стабілізація влади. Супроти цього треба пождати з цею справою до осени, коли то відбудуться нові вибори в Анґлії. До того часу можливо краще вияснится ситуація з урядами інших держав.

БУДЕ БОРОНИТИСЯ.

ПАРИЖ. — Французький кореспондент, що перебував довший час в Етіопії, твердить, що Етіопія дійсно не бажає собі війни. Але на випадок війни вона готова виставити поважну армію і буде себе боронити.

ЧОГО ХОЧЕ МУСОЛІНІ В ЕТІОПІЇ.

РИМ. — Британський дипльомат Іден мав довшу розмову з Мусолінієм і одержав від нього те запевнення, якого потребував. Мусоліні запевнив Ідена, що Італія не нарушить в. Африці, чи там в Етіопії, інтересів Великої Британії. Він сказав далі, що Італія не задоволиться залізничими чи якими іншими концесіями. Вона хоче дістати в Етіопії землю, куди моглаб спровадити італійських кольоністів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗРАЗОК БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ ОБЛУДИ

Читаючи большевицькі ґазети чи їхні відозви, або приглядаючись їхнім збіговиськам, чи там слухаючи їхніх промов, не можна не завважити великого їхнього піклування поневоленими народами, а зокрема бідною чорношкірою расою — Муринами. Бідні й темні Мурини даються навіть лапати на большевицьку вудку. Тому саме підносимо поза новинкою ще й на тім місці поведення в Лізі Націй М. Літвінова, представника СССР, коли то під його головуванням обговорювано справу Етіопії. Бо уявім собі, що би то було, якби так ця справа була обговорювана в Лізі Націй без учасника СССР. Скільки то не булоб про це мови в совєтських ґазетах про пахолків імперіялізму, що засідають у Лізі Націй, та про кривду, яка діється бідному муринському народови... в Етіопії. А тепер усе в порядку, бо в Лізі Націй є СССР. Що більше: навіть представникови СССР дають головство, коли вирішується справа протесту бідної Етіопії. І він поводиться як перший-ліпший французький чи італійський дипльомат-буржуй і імперіяліст.

Та припустім, що Літвінов забувся, або не зрозумів, у чім кривда. Вправді годі це припускати, але зазначимо, що знайшлися такі, що завчасу подбали, щоб Літвінову і в такім випадку пригадати його обовязки. Ото „Ди Нешенел Асошіейшен фор ди Едвенсмент оф Колорд Піпл" вислала до Літвінова телеґраму з запитом, чому представник СССР збув мовчанкою етіопський протест проти італійського імперіялізму. Про цю телеґраму згадує „Ди Крісчен Сентюрі" з 12-го червня. В тім самім часі, як згадує цей журнал, вислано теж від згаданої орґанізації телеґраму до Ірла Бровдера, секретаря комуністичної партії в Америці, з проханням запитати Літвінова, що це за причина, що він не хоче стати в Женеві в обороні бідних чорних. Та, як подає „Ди Крісчен Сентюрі", не одержано ніякої відповіди на ті телеґрами. Оттак виглядає комуністична наука в практиці. У відозвах і промовах ґарантується чорним і всьому робучому людови в цілім світі всі можливі права, обіцюється усяку допомогу. Треба тільки приступити до комуністичної партії, або хоч її попирати! На нас, Українців, таке поведення комуністів не робить уже ніякого враження, бо наш нарід пережив пекло в большевицькім „раю". Але добре, що такі річи доходять і до тої маси „ліберальствуючих" в Америці, що намагаються на кождім кроці виправдувати большевицьку владу та захвалювати большевицькі порядки. Можливо, що й вони пізнають, що большевицька кліка тільки про це дбає, щоб усіми засобами вдержатися при владі, а задля цеї цілі може жертвувати не тільки міліонами чорних в Африці, але й міліонами білих в Европі, винищуючи їх голодовою смертю.

Е. Ляхович (Лондон).

ПОЛІТИКА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

(5)

З ким іти нам?

Беручи під увагу факт, що українськими землями вже віддавна цікавиться також Німеччина, а далі факт, що інтереси Німеччини і Великої Британії на Україні перехрещуються та собі різко суперечать — виринає перед нами питання: куди і з ким нам іти?

Найкоротшою відповідю на це питання булоб: іти з тою стороною, з якою є найбільше виглядів на виграну. Але тоді виринає друге питання: котра сторона має більше шансів вийти з того конфлікту побідною? Візьмім наперед шанси Німеччини.

Політичні тенденції Третьої Німеччини в коротких словах такі: вона хоче обтрястися з пут Версаю, обєднати в собі всі народи, що говорять по німецьки, потім здобути для себе нові земельні простори, в першій мірі на сході Европи, евентуально також в заморських краях. Для тих цілей вона вже нині збroїться мілітарно, морально й економічно.

Але хто придивляєтьяс тим внутрішним зброєнням Німеччини, той мусить запримітити, що всю вагу німецький нарід кладе на власну фізичну силу, на силу своєї раси, а не на універсальні, захоплюючі і гіпнотизуючі кличі, якими будувалися колись всі великі імперії. Стара римська імперія будувалася колись також мечами, але з ними розносили римські леґіонери також вищу цивілізацію, суспільний лад. Армії Наполеона несли „волю, рівність, братертво". Англійські піоніри несли добробут, підприємчивість і також суспільний порядок. З подібними кличами виступає тепер Японія. Отоманська Порта несла іслям. Навіть Росія свої імперіялістичні штики заквітчувала панславізмом, православям, чи „всесвітньою революцією".

Німеччина своїх баґнетів нічим не уквітчує. Навпаки, здається, що вона ними тенденційно хоче всіх відстрашити. З її баґнетів проміняє тільки нага, фізична сила, яка устами своїх вождів голосить, що „коли йде про життя Німеччини, матері всіх народів, то менші народи можуть згинути, щоб її життяр атувати". Не йде про етичну вартість цеї фільософії, бо, правду сказавши, вона є тихою засадою кождого народу. Але йде про підчеркнення факту, що Німці задумують будувати свою імперію виключно на силі своєї раси, не дбаючи зовсім про созвучні настрої інших народів, і то навіть тих, над якими вони хотілиб простягнути свої впливи.

Маючи на увазі цей факт, стане самозрозумілим, що у своїй територіяльній експанзії Німеччина буде мати проти себе в першій мірі всі ті народи, які вона згори призначила для себе погноєм, а далі також всі ті потуги, яким розріст Німеччини не буде бажаний з боку їх національних інтересів.

З них в першій мірі буде її відвічний ворог Франція, яка вже нині думає, що „на світі є забагато двацять міліонів Німців". Далі Анґлія, якої інтереси були вияснені вище. Також Італія, яка боїться нині Німеччини не менше Франції, через „аншлюс" з Австрією, чого дальшим вислідом булиб природні німецькі тенденції до Адріятику і Середземного моря. Не менше ворожо поставиться до неї також Чехословаччина. Польща і Росія, які стоять в найбільшій безпосередній небезпеці — будуть себе взаїмно переліцитовувати: коли німецьке вістря буде звернене проти Польщі — Росія буде шукати зближення з Німеччиною; колиж те вістря звернеться проти Росії — до такого зближення прийде з Польщею. Такий стан панує вже сьогодня. Але колиб Німеччина хотіла переправити через польську територію свої війська — то це дуже неправдоподібно, щоби Польща на це мирно погодилася. Правдоподібним є це, що в остаточному разі, Німечина може мати проти себе Росію і Польщу.

Чи серед такого укладу може Німеччина мати найменшу надію на успіх?

Треба підчеркнути, що ріжниці між німецькою політикою і політикою Анґлії, Франції, Італії, Чехословаччини, є сталого характеру й дадуться вирівнати тільки... зреченням Німців з їх аґресивних плянів. Також Польща, не зважаючи на хвилеву приязнь з Німцями, з тревогою глядить на зріст німецької сили і радо повитала би всякий міжнародний крок, щоб цю силу зломати. Треба тямити й те, що на европейському континенті нема ні одної більшої невтральної держави, яка в будуччині могла би прилучитися до німецького бльоку. Японія — на Далекому Сході і, хоч Німеччина може являтися для неї дуже цінним союзником, вона сама для Німеччини не може мати ніякого мілітарного значіння.

Одинокою більшою державою в Европі, яка за ціну обмеження німецьких аґресивних плянів до польських територій, могла би стати німецьким союзником — є Росія. Останню втягнено нині в сферу впливів французької політики. Але колиб між Німеччиною і Польщею відносини псувались, чого не треба виключати, то тоді Німеччина буде змушена знову шукати зближення з Росією, нового Рапаля.

В такій зміні вигляди Українців були би ще менші. Тому, маючи це все на увазі, можна сказати, що Українці в німецькому таборі не мають чого шукати. Звязавшися з німецькою політикою—ми програємо. Бо, абсолютно беручи, Німеччина вже нині є найсильнішою потугою в Европі. Однак в зіставленню до інших і серед інших вона є дуже немічною. Борсаючись у залізних обіймах, вона шпурлятиме нами під ноги раз Москві, раз Варшаві, то знов Москві, не звертаючи найменшої уваги не тільки на наші інтереси, але навіть на наші настрої і почування. Бо поза своїм воєвничим наставленням і ревізіоністичною політикою — вона є і ще довго буде в дефензиві.

Остаючи в сфері впливів німецької загранично́ї політики — ми не зєднаємо собі симпатій у другому таборі, себто в таборі, який від Німеччини є значно сильніший, який в заграничній політиці має далеко більше свободи рухів і якого політичні змагання не тільки не виключають на сході Европи самостійною української держави, але мають багато причин, щоб до створення такої держави прямувати.

Чоловим провідником цього табору є Анґлія. На лондонському ґрунті криються для Українців ще великі політичні можливости. Правдоподібно хотів ґр. Лось відвернути увагу Українців від тих можливостей.

(Кінець).

ВИБОРИ ДО ПАРЛЯМЕНТУ В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ

Мала чехословацька держава — єдина в середній Европі, що має демократично-парляментарний устрій. Всі сусідні з Чехословаччиною держави, Німеччина, Польща, Угорщина, Австрія і королівська Румунія, мають парляменти тільки на те, щоб співати славу диктаторам. В Чехословаччині парлямент був і є вирішальним законодатним чинником. Ціла Европа з великим інтересом придивлялась до чехословацьких виборів, що відбулися 19. травня. Через тиждень, 26. травня, громадяни републики вибирали людей до так званих земських представництв, що порядкують місцевими справами поодиноких провінцій, на які поділена Чехословаччина.

Було в Чехословаччині та за її межами немало „пророків", які доказували, що, мовляв, Чехословаччина „має досить" демократії та що й вона, слідом за своїми сусідами, піде на шлях диктатури. Ці сподіванки не справдилися. Чехословацька демократія виявила велику стабільність, непохитність, і це в часі великої господарської кризи (Чехословаччина має до міліона безробітних, на 14 міліонів людности). На основі виборів до парляменту боротьбу за приязнь і прихильність мас між Чехами та Словаками виграли дотеперішні партії, що складають зерно урядової коаліції: партія чеських аґрарників, соціял-демократи та народні соціялісти. Правда, ці партії ввійшли в новий парлямент з меншим числом послів, порівнюючи з виборами з 1923 року. Аґрарники і соціял-демократи втратили по одному мандатови, народні соціялісти (партія міністра закордонних справ, Бенеша) втратила 4 мандати. Але ці незначні втрати не дають противникам дотеперішнього уряду підстави для зміни устрою в державі. Комуністична партія Чехословаччини, хоч зібрала значну скількість голосів (має 30 послів у парляменті супроти 45 аґрарників, 38 соціял-демократів та 28 народніх соціялістів), не може мріяти про свою диктатуру в Чехословаччині. Дві чеські фашистівські ґрупи, ґенерала Ґайди, що здобув 6 мандатів, та ґрупа Крамаржа - Стшібрного, що має 17 послів у новім парляменті, вийшли на виборах з розбитими надіями. Зокрема фашисти Крамаржа та Стшібрного, які проголошували кінець демократії в Чехословаччині і вже ділили між собою міністерські крісла, не мали успіху, не вважаючи на велечезну аґітацію.

„Нічого, лиш нарід" — таке гасло цього „національного обєднання". Але ця гра високими словами була зрозуміла для більшости чеських виборців: аджеж Крамарж і Стшібрний — це великі багачі-фабриканти і капіталісти, які в своїх фінансово - промислових справах тісно звязані з німецькими капіталістами в Чехословаччині. Тому то їхня демаґоґія не мала успіху. Новий приріст голосів і мандатів показала чехословацька реміснича партія (з 12 на 17 послів) та словацька автономна католицька партія (має 22 послів супроти 19 мандатів з 1929 р.).

В землях чеських і словацьких пересунення виборчих голосів були дуже незначні; зовсім іншу картину бачимо в німецьких та в українських областях Чехословаччини. В цій державі є понад $3\frac{1}{2}$ міліона Німців. Сусідня Німеччина вплиає на чехословацьких Німців, іде широка пропаґанда німецького націонал-соціялізму в Чехословаччині. Чехословацький уряд з участю німецьких хліборобів та німецьких соціял-демократів порозвязував німецькі політичні орґанізації в Чехословаччині, прихильні до Гітлера. Натомісць утворилася „судетсько-німецька партія" в Чехословаччині на чолі з Генляйном. Ця партія здобула на виборах цього року один міліон 250 тисяч голосів і має 44 послів в чеськім парляменті. Інші німецькі партії мають великі втрати. Так, німецькі соціял-демократи втратили 200 тисяч голосів (мають 11 мандатів замісць дотеперішних 21), німецькі хлібороби втратили 2/3 голосів, а німецька християнсько-суспільна партія втратила більше половини своїх виборців. Ці три партії мають укупі 22 послів в чеськім парляменті. Хоч Генляйн заявив у телеґрамі до чехословацького президента, що його партія буде льояльна до держави і до демократичного устрою, то Чехи цим словам не вірять. Новий уряд твориться з чеських партій та з тих німецьких, що були й дотепер при владі.

На українськім Закарпатті перемогли опозиційні партії. Чеська аґрарна партія ледви набрала досить голосів на 2 мандати. Найбільший триюмф мали комуністи, бо зросли майже вдвоє. Одного посла буде мати „русский автономний союз" (це мадярони), одного — Фенцик (москвофіл з мадярсько - польською маркою!), одного посла — соціял-демократи (Українець Ю. Ревай).

Зприводу поразки чеських аґрарників на Закарпатті писав чеський щоденник „Лідове Новіни": „Тільки мала частина аґрарницьких провідників на Підкарпатті зрозуміла вагу безпосереднього звязку з людом. Панувала неправильна думка, що для того буде досить урядників, аґрономів, лісників". (21 травня). Нема сумніву: поразка чеських аґрарників на Закарпатті мала причину не тільки в загальній політиці цієї партії, але також у її протиукраїнськім курсі. Постійне підпирання москвофілів, систематична нагінка на кожну найменшу ознаку української національної свідомости, ширення чехізації через чеські школи на Закарпатті — все це не могло піднести авторитету чеських аґрарників між свідомими Українцями, зокрема між молоддю, що дійшла до зрілого віку від 1929 року. Успіхи комуністів мають причину також у тім, що ця партія для своєї мети старається використати національне відродження нашого Закарпаття. Так політика чеських аґрарників пімстилася й на українськім русі і на чехословацькім державнім інтересі, бо більшість закарпатських виборців стоїть поза партіями чеського коаліційного уряду.

Чеські комуністи перед виборами і підчас виборів пропонували чеським і німецьким соціялістам створити „єдиний фронт". Але дістали заперечну відповідь. Чехословаччина, як держава, стоїть у союзних відносинах із Совєтами, але, як свого часу Німеччина, зовсім не думає про те, щоб заводити в себе комуністичну диктатуру.

С. Н.

В. Будзиновський.

ЦИРКОВИЙ ПЕС

(Оповідання).

До села приїхав цирк. Два великі, криті вози. Виглядали як зелено помальовані хати на колесах. На даху одного воза бігав чорний пудель. На другім возі сиділа малпа. За обома тими возами їхав звичайний вантажний віз, наповнений ріжним знарядям і шатровим полотном.

Скоро по селу розійшлася чутка, що надїздить цирк, зворохобилася вся молодь села. Всі діти побігли на стрічу. Побачивши пудля і малпу, діти дразнили їх, вимахуючи до них руками і викрикуючи. Пудель не робив собі нічого з того. То далі бігав по даху, то приоставав, призираючися дітям. Не така байдужна була малпа. Вона відповідла, також вимахуючи руками. Деколи відверталася і випинала до дітей свій червоний зад.

Вози задержалися на толоці під селом. З третого воза зараз постягано жердки, коли, линви і полотна. До кількох годин шатро на циркові вистави було готове.

Перша вистава була ще тогож вечора. В першім ряді на нумерованих місцях порозсідалися парубки. Між ними два приятелі: Артим Никешук і Тома Гараюк. Тож то було утіхи і крику! За сидженнями, будьто би на ґалерії, стовпились діти і з радости кричали так, що старшим в головах лупало. То пудель і малпа так розвеселювали молодий нарід.

Малпа була одіта як офіцир гузарів і їхала на собаці. Потому пудель став рекрутом і малпа вчила його. Як пудель що зле зробив, малпа била його в писок. Він зате салютував немилосерному офіцирови. Нараз пудель станув на голові і не хотів спуститися назад на ноги. Офіцир, себто малпа, насилу поставила рекрута назад на ноги, та рекрут зараз перекинувся і знов стояв на голові. Нараз, як не стрибне понад голову малпи на той її бік. Малпа за ним з батогом в руці. Вже здоганяє його, а пудель... гоп! Знов понад голову і вже є по противнім боці. Таке тяглося довший час. Нарешті малпа допала пудля і сіла на нього. Гузарський офіцир виїхав на своїм рекруті за двері.

— Знаєш, Артиме, — промовив Тома. — Я хотів би мати таку малпу. Якби не дуже дорога, то я купив би.

— Я волів би мати ту собаку, — відповів Артим. — Та вона мабуть дуже дорога.

— Можна би спитати.

— Спитати можна. Корона з голови мені не впаде, як спитаю.

— Диви, диви! — сказав Тома. — Диви, яке чудо!

Артим з широко роззявленим ротом позирав на дівчину, що неначе ґола, в ясноружевім трикоті вистрибнула зза плахти, завішеної перед бічним входом і на всі боки виклонювалася публиці. На двох мотузах висів поперечний дручок. Вона цей дручок вхопила руками, розгойдалася і вже стоїть на дручку, не держачися ні пальцем тих мотузів. На цім дручку стала танцювати і робити ріжні переверти.

— Коби лиш не впала і не скрутила вязів, Никешук шепнув до приятеля.

—Не бійся! — відповів Гараюк. — Такі линоскоки по дручку і по розтягненім мотузі ходять ліпше, як наш брат по земли.

Коли дівчина так виверталана цім дручку, оберталася і вигиналася, Никешукови очи щораз більше вилазили з ям. Тома дав Артимови легкого стусана в бік, шепнувши до нього:

— Але дівка!

— З нас жаден не втне того, що вона тут показує, — відповів Артим.

— Я не про те, що вона робить. Я про неї. Чи не гарна? А як вона закидає оком на тебе! Я тобі кажу, що вона задивилася на тебе. Ти їй подобаєшся.

Тома все натягав приятеля і робив з ним ріжні жарти, бо Артим звичайно вірив йому, хоч він плів нісенітниці. Тепер, на його будьтоби помічення, не сказав нічого. Аж коли вистава скінчилася і вони вертались до села, сказав Никешук:

— Що ти сказав би на те, як би я купив того пса?

— Спитай, що коштує.

Другої днини перед полуднем Никешук вийшов за село до циркової буди. Дома була тільки тота молода дівчина, що так зручно оберталася на патику. Всі інші розійшлися по сусідніх селах. Розносили і розкидали оповістки про свій цирк. Артим був троха сконфужений, коли підійшов до гарної дівчини. Не знав, як забалакати до неї і як звести балачку на пса.

— Я... ваша собака... Я прийшов сказати вам, що маєте дуже мудру собаку.

— Наш пудель розумніший, як неодин чоловік — відповіла.

— Він мені дуже сподобався. Якби знаття, що він коштує, то може би ми зробили інтерес?

— Тяжко, щоб до того прийшло, — сказала дівчина. — Тата нема дома і я не гадаю, що продав би його.

— Шкода. Гм... А скільки такий пес міг би коштувати? Так, приблизно?

— Багато, дуже багато. Один пан вже платив триста ґульденів. Тато пса таки не дав йому.

— Триста ґульденів! — Никешук зареготався глумливо. — Ви жартуєте собі з мене, паннунцю. Хтож дав би так багато, аж триста ґульденів за собаку? Коби то яка шляхотної раси... А то звичайнісенький пудель!

— Звичайний пудель, та зате добре вивчений.

— Всеж таки триста, то забагато.

— Я нічого не годна сказати. Мусите побалакати з батьком.

— Гм... з батьком.

Никешук хотів би ще побалакати з дівчиною. Хоч скінчив про собаку, не відходив. Придивився дівчині ліпше і вона йому сподобалась. Подумав, що хіба далі треба щось про пса.

— Це правда, — сказав, — що ваш пес дуже вчений. Ви добре вивчили його. Чи це легка була робота?

— Я псів не вчу, — відповіла дівчина.

(Кінець буде).

Пожежа.

— А велика була у вас пожежа?

— Та ввійде!..

Здрібніле імя.

На святочнім принятті сидять гості. Один чоловік кличе свою жінку „Лерця". Коли це повторилося кілька разів, здивований господар питає гостя:

— Чому кличете свою жінку Лерця, коли вона називається Олена?

Гість нахиляється до вуха господаря (свого приятеля) і каже:

— Це здрібніле від „холера".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

"UKRAINIAN", А НЕ "UKRANIAN".

В неділю, дня 16. червня, влаштовано „Український День" в Сентрел Парку в Алентавн, Па.

Тижні перед тим „Українським Днем" можна було бачити по виставових вікнах і в стріткарах написи, на яких видніло виписане великими буквами "Ukranian Day".

Минулого року зарядчики цеї імпрези теж оголошували це в такий самий спосіб. Думаю, що така байдужність до українського імени не повинна бути толерована. Нам приходиться зводити всюди таку велику боротьбу за українське імя, що можна вимагати від тих, що виступають з тим іменем публично, щоб вживали його правильно. На це треба звертати увагу всім нашим товариствам і громадам.

Йосиф Буката.

ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛЬОР НА СЦЕНІ.

(З приводу вистави „Українського Весілля").

З української преси довідуємся, що в Дітройт, Міш., виставлено на сцені „Українське Весілля" в артистичній обрібці д-ра Л. Цегельського та що ця вистава увінчалася надзвичайним успіхом. Як дописувачі натякають, будемо мати нагоду бачити її також по інших містах — бодай там, де є більші українські громади. Нюйорська українська громада певно радо повитає цей „шов", бо тямить ще знамениту виставу п. з. „Пори року на Україні", котрої впорядчиком також був д-р Л. Цегельський, а котру ставлено в Ню Йорку аж двічі з кольосальним успіхом. Шкода, що на тих двох виставах і закінчено та що не обведено цього „шову" по цілій українській Америці. Бо справді було що бачити і послухати та було що показати культурним Американцям з почуттям сатисфакції, що маємо щось таке, про що їм ані не сниться.

Знаючи, як д-р Л. Цегельський „скроїв" отсі „Пори року на Україні", можемо здогадуватись, як ефектовно виглядає „Українське Весілля" в його обрібці. Тому, що „Пори року на Україні" були першою пробою виставити український фольклор як такий на сцені, варта пригадати, що це було. Тим більше, що можна надіятися, що д-р Цегельський відновить ще цей „шов", котрий заслугує на те, щоб його бачили якнайширші кола Українців і Американців.

„Пори року на Україні" складаються з чотирох картин: Коляда, Гагілки, Обжинки і Вечерниці. Кожна з картин це 15—25-минутова сцена, в якій українські костюми, пісні, танці і звичаї та обряди зливались у мальовничі образи, що захоплюють око, вухо і уяву публики. Остання картина „Вечерниці", це скорочені „Вечерниці" Ніщинського. Який ефект робили ці картини на культурних Американців, видко було з того, що професор славістики в Колюмбійськім університеті, д-р Кларенс Маннінг, з місця запропонував д-рови Цегельському, щоби ці картини виставити на сцені того університету. Та кошти цеї вистави, при участи заводових артистів (хору, танцюристів і т. д.), показалися завеликими. Навіть на сцені „Народнього Дому" в Ню Йорку дала вона недобір. Тим більше на чужій сцені, де треба було нових декорацій, тощо. Осьтак і до вистави в Колюмбійськім університеті не дійшло. А шкода. Одна така вистава перед тисячею американських студентів, учителів, професорів та взагалі інтелегентів дала б їм більше поняття про Україну ніж десять книжок чи відчитів. Тим більше, що кожна картина цеї вистави була попереджена кількамінутовим викладом д-ра Цегельського (по англійськи) про дотичну частину українського фольклору і звязаного з ним життя на Україні.

Своєї ідеї — ставити український фольклор на сцену в артистичній обрібці — д-р Л. Цегельський не залишив, як бачимо, коли зачинає тепер ставити нову річ, а саме „Українське Весілля". Бажаємо йому лиш успіху в тому, бо справді нічим краще не можна запрезентувати Україну перед чужими та перед своїм, молодим, тут вже родженим поколінням, як такими виставами — очевидно: коли вони виведені справді артистично.

Український фольклор взагалі є невичерпаним джерелом для сценічного мистецтва, чи вищого типу, як опера, оперета або мельодрама, чи легша сценічна штука, як водевіль або кабарет. Американські „шови" і т. зв. „комедії" користуються українським фолькльорним матеріялом, що йшов на їх дошках під маркою або російщини або знов т. зв. „джіпсі-сонгс". Але і серіозне мистецтво черпало обильно з української народньої скарбниці. Славний Верді сам признається, що зужив українські мельодії в „Травіяті"; великий Бетовен написав цілу сонату на українські теми та присвятив її — не припадково! — графови Розумовському; у Шумана є пісні (напр. „Пісня коваля"), що є очевидними обробітками українських народніх мельодій; Ліст уплів українські мотиви з Закарпаття у свої рапсодії та сонати; не згадуючи вже Муссогрського, Чайковського, Монюшка і т. д. Цілком природно, що українська сценічна штука черпала повними пригорщами з українського фольклору. Згадаймо лиш „Вечерниці", „Наталку Полтавку", „Назар Стодоля", „Сватання на Гончарівці", „Чорноморці" та цілу низку мельодрам.

Та перший раз український фольклор сам по собі, як такий попробовано поставити на сцену у нас, в Америці. В Старім Краю фольклор ще жие. Але в Злучених Державах, у фабричних чи майнерських центрах, для фольклору нема поля для життя. Чиж диво, що туга українських душ за рідним звичаєм, танцем, і костюмом перенесла те все на сцену? Зразу вилилась вона в замилуванню до вистав українських мельодрам та оперетох, дальше в поширенню українських вишивок, костюмів і т. п., опісля в ентузіязмі для хору п. Кошиця, ще дальше в танкових виставах п. Авраменка — а вкінці у ставленню цілих фольклорних сцен на театральні дошки, як це робить д-р Цегельський.

На мою думку, ця ідея має перед собою будучність. Чим дальше загал віддалюється від молодих літ, прожитих у Рідним Краю, тим радше буде він бачити свої молодечі переживання тут, в Америці, тим більше треба нам таких фольклорних вистав — але добрих, артистичних, не спартаческих якнебудь! — щоби тому молодому поколінню показати красу та глибінь староукраїнської народньої культури. Молоде покоління не любить пересічних українських „вистав", які дають по українських галях, бо штуки, грані там, звичайно беззмістовні, пусті, безвартісні. Все те саме наївне скигління покиненої дівчини за любком, все майже одна і та сама фабула та майже ті самі фрази — остогидли вже і старим, а тим більше молодим, що волять живі американські „шови". Але фольклорничі „шови" захоплюють молодіж своїм кольоритом, рухом, танцем, піснею — а дальше і змістом. Наша молодіж бачить з фольклорних українських картин, що отсе староукраїнське життя мало більше краси і духового змісту, як американське життя. Вона зачинає любити цю стару українську культуру, а дальше і шанувати її та гордитись нею перед Американцями. Вона бачить, що має чим похвалитись перед іншими та стає горда на свій український рід.

Тому треба радо повитати почин д-ра Л. Цегельського та побажати йому успіху. Бо в цім почині є неабияка культурна та національна вартість.

Нюйорчанин.

НА ТЕМИ ДНЯ

ЧИ АЛЬКОГОЛЬ ШКІДЛИВИЙ?

Затяжний спір іде про це від століть. Кажуть, що вживаний у міру, алькоголь не шкідливий. Але де є та міра? Пишуть цими днями: 6-літній Домінік Сальваджо з Бронксу помер учора наслідок алькоголізму. Шість-літній хлопчина! Який це алькоголізм? — Дуже невинний: Стрий хлопця каже, що йому дали трошки коняку за порадою лікаря на біль жолудка. Можливе, що як мати вийшла з кімнати, хлопчина ще сам потягнув трохи. Це було в неділю. В понеділок взяли хлопця до Дитячого Шпиталю при Бродвей й 168 вулиці, але вже не могли його вратувати.

5 МІЛІЯРДІВ НА АРМІЇ.

Страшенно скоро світ забуває науку. Остання війна йшла під закликом: „Кінець війні!" А ось із Женеви пишуть, що в минулому році держави, члени Ліги Націй, видали на зброєння пів міліярда більше ніж у попередньому році. Разом видають тепер 5 міліярдів долярів. Перед веде Росія з міліоном жовнірів. Кажуть, що в СССР тому жінки мають повну рівноправність із мужчинами в роботі, щоб усі роботи в краю могли виконувати жінки, а мужчини щоб служили в червоній армії. Тому совєтська армія найбільша. Сусідня з Советами Японія має 300,000 мужви й 20,000 офіцирів. Франція має 550,000 жовнірів, а з них у себе дома 360,000. Злучені Держави мають лише 137,000 жовнірів, а національної гвардії та міліції 440,000 мужа. При Лізі Націй існує видавництво річної книги про узброєння держав. Цікаве, чи держави подають цілу правду?

ОБЛЕКШЕННЯ НАУКИ ШКОЛЯРАМ.

В нюйорських школах почалися пописи при закінченні шкільного року. 50,000 дітей кінчать цього року елементарні та початкові „вищі" („гай скул") школи. Шкільна рада оповіщує, що зносить при іспитах математику, фізику й знання чужих мов. Це тому, бо ті предмети були „каменем претикновенія" для дітей. Отже що остаточно лишається до іспиту для дітей?

ДІТИ ІЗ ШКОЛИ ГІТЛЕРА.

Приїхало двоє дітей з після однорічного побуту в Німеччині. Вони вроджені в Америці. Хлопчик має 4 роки, дівчина 5 з половиною. Обоє забули говорити по англійськи, зате хлопчик на вступі в Америку поздоровив батька військовим „салютом" і крикнув на зразок німецьких нацистів: „Гайль, Гітлер". Це було у відповідь на батьків запит, що роблять діти в Німеччині.

Звичай гарний, а дитяча військова постава може неодному подобатись. Але, як лише цього вчаться німецькі діти, то це трохи замало.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВОЄННОГО ГОСПОДАРСТВА В СВІТІ

Світова війна показала, що держави, які мають здорове господарство, не дуже бояться небезпеки, що в війні через брак гроша вони не зможуть дати ворогови потрібної відсічи аж до найдальше йдучих меж, як це зможе видержати мораль нації. Тому сьогодні помічаються у всіх державах заходи підготовитись до війни не лише збройно, а й господарсько, і то на довгий час, бо всякий здає собі справу, з того, що війни в будучині не будуть короткотревалі. Всякому нині ясно, що довготреваюча війна ставить до господарства зовсім інші вимоги і більше його напружує, як якась війна коротка півручна чи навіть на протязі одного року. Короткі суперечки навіть у формі війни можна спокійно перевести засобами зброї, що їх заготовлено за часів мира, затеж довга війна цілого народу вимагає все доповнення зброї, як також виробу нових типів її. Бо кожна війна все приносить щось нове. Наглядний доказ того дала світова війна, що витворила спеціяльну зброю поборювання ворога в повітрі, на що перед війною ніхто не приготовлявся. А дальше позиційна війна вимагала створення вогнеметів, тенків, газової зброї і т. п. До війни цього всього не було. Рівночасно всякий мусить памятати на те, що зброя лише тоді є щось варта, якщо ворог не має кращої. Таж нпр. літаків старого типу не можна випускати в бій тоді, як ворог має літаки новішої конструкції, скорші і вище літаючі, бо в тому випадку це булоб лише висилання людей на певну смерть, а не для якоїнебудь користи. Теж саме відноситься до кождого роду зброї в меншій чи більшій мірі.

Такий стан справи не може залишитись без впливу на мобілізаційні заходи теперішніх армій, тимбільше, що час такий настав, що удосконалення ріжних родів зброї поступає вперед малощо не щоденно. Іде також про те, що зброя мусить бути готова не лише для активної армії, але й для резерв. Легко можна собі представити, що це означає для фінансів держави, а зокрема для воєнного командування, коли нагло половина всієї зброї в запасі стане перестарілою. Через те і Франція, яка донедавна держалася засади, що всі засоби зброї як для регулярної армії так і для резерви мала готові на складах, перейшла до системи доповнювання зброї відповідною фабрикацією в часі мобілізації, зглядно її організації. Отже справа стоїть нині так, що всяка держава не нагромаджує в себе запасів зброї і для резервових формацій, а організує індустрію так, щоб вона все була в спромозі виробляти нові типи зброї, передавати їх для випробування регулярній армії і в кождій хвилині була готова почати масову її фабрикацію, приміняючи при тому виключно власні сировці. У Франції одна фабрика літаків, що може виробити в часі мира 1,300 двомоторових великих літаків річно, на випадок війни може перейти на виріб 4,000 літаків річно, працюючи день і ніч. Розуміється, що сировці повинні бути вже на місці і виріб повинен обмежитись на певні типи літаків.

Як все в той спосіб приготовлено, то мобілізація для такого краю не страшна. Така робота вимагає значно більшої скількости робітників, як в часі мира. Але тому, що в війні і робітники мусять іти в поле, то вже за мира треба дбати, щоб у таких заводах працювали в більшости фахові сили, нездібні до військової служби. На випадок війни держава мусить узяти під свою команду всі фабрики і всі робучі руки та всі запаси сировців.

В той спосіб поступає також Америка, беручи собі примір з держав в Европі. Вона до Европи висилала багато студійних комісій, наслідком чого було створення спеціяльної індустрії, призначеної лише для воєнних цілей. В Америці підготовано тим способом господарську мобілізацію, яка обіймає 3,833 потрібних до війни предметів, з яких 2,872 в часі мира не фабрикують, а беруть з приватного ринку. Про обсяг тої мобілізаційної підготови говорить факт, що на випадок війни армія буде використовувати в своїм заряді 15,383 фабрики. Також запаси сировців підготовлено, як також заправлено хеміків і металюргів до роботи, щоб піднайти нові типи сировців та унезалежнитись від чужини. Хоч, що правда, таке унезалежнення дуже некорисно відбивається в часі мира, бо тимсамим, як малий імпорт, то малий і експорт, але все те нічого не значить, коли треба боронитись, а при цьому не вистане матеріялів. Крім того звертають велику увагу на скорість фабрикації потрібних річей, тому, що війна зуживає їх дуже багато. Америку заставило до цього те, що вона по виповідженню війни Німеччині допрева за вісім місяців змогла постачати своїй армії відповідну скількість зброї до Европи, а до того часу мусили постачати ту зброю Англія і Франція.

Ось так дбають державні нагляди за відповідну підготову до війни, яка є неминуча, хоч усі нібито хотять мира. А в нас ще навіть над цим не думають, хоч війна в першу чергу нам загрожує, а не кому іншому. Ми сподіваємося, що для нас інші все зроблять, а ми на готове прийдемо!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

БРОНКС, Н. Й.

На визвольну боротьбу.

З нагоди 25-літнього ювилею тов. Згода, відділу 210 У. Н. Союза, на поклик Андрія Двораківського, приявні члени і гості зложили жертву в сумі $5.08 на визвольну боротьбу. Ті гроші переслано через Обєднання.

Уряд від. 210 У. Н. Союза.

СЕЙНТ ДЖОЗЕФ, МО.

На Рідну Школу.

Дня 15. червня зійшлися парохіяни церкви св. Йосифа на гостину в церковній галі. На внесення п. Стефана Юркевича зібрано на галі $10, які вислано до Обєднання з призначенням на Рідну Школу. Збіркою занялися панни Анна Юркевич і Анна Санко.

Жертвували по $1: С. Юркевич, В. Санко, І. Колодчак, Кульчицький, В. Міляп, о. Й. Дженджера; по 50 ц.: Ева Санко, Д. Колега, І. Марек, Я. Скрицький, Дорка Данчишин, П. Занько, пані Стельмах; по 25 ц.: пані Рак, Юрко Мізип, Г. Плекан, пані Кульчицька. Решта дрібними. Разом $10.

о. Йосиф Дженджера.

RADIO.

В пятницю дня 28. червня, в годині 6:15 вечором зі стації KDKA 980 Кс., буде співати „Молодечий Хор з Mc Kees Rocks, Pa., під проводом проф. Володимира Шостачка. Хор співатиме українські пісні.

О. Поморянський.

ЩИРІ

Він кінчив права. Наняв собі кімнатку у госпокнижками. Товк напамять параграфи, сох над никнижками. Товк напамять парафрафи, сох над ними, аж чорні очі ще більше почорніли, запалися в глиб і виски підняло. Відсахнувся від людей, пересиджував у хатині і тільки часами глипнув у віконце на доріжку. Туди переїздила фіра з боронами і плугом, переганяли пастушки корови і завжди царила тишина. Хіба досвітком бігли в поле гуртками хлопці і дівчата, перекликаючись весело. А вечором він бачив замозолених селян, що з суворим поглядом і похиленими головами поверталися з поля. Ще й нераз бачив дівчину, білявку, як несла у двох збанках молоко до молочарні і дзвінким голосом поздоровляла стрічних. До маленького й старенького вміла заговорити. Часами й де з ким пристала і, шуткуючи, сміялася в голос. Усі вже її знали й любили. Втішна, говірлива, ніколи мовчки дорогою не пройшла.

Любив село, любив природу, усе своє, рідне, не штучне. Заслухався в ритм селянської душі, зрісся з сільським життям, його болями і кривдою, його втіхою і радощами, щирістю і простотою.

Та зближався останній іспит в університеті. Треба було покинути село. Дорога життя завертала в місто. Нині складав свої речі і книжки у стару, витерту валізу. І жалко чомусь зробилося на душі. Перейшовся кілька разів по кімнаті і ще роздумував про село.

Вчора він був у читальні на кооперативних сходинах. Зійшлося багато господарів і він довгенько до них промовляв. Доконче ще хотів оснувати в селі касу ощадности. Та господарі слухали і тільки похитували головами. Потім виступив один статніший газда і забрав слово: „Ви, пане Омелянський добре тото говорите! Але вже нас на тее не возьмете! Ви мусите тото говорити, бо хочете жити!"...

Нічого незвичайного! Сказав те, що мав на серці. Видай добре там боліло і пекло. В селі колись провадив касу емерит. Та нездара враз з пяницею писарем так справу занедбали і загирили, що пропали всі гроші. Декотрі газди то й корови мусили продавати, щоби сплатити уділ, яким заручили. Попеклись на гарячому, то й на зимне тепер дули.

Бідні селяни! Та коли пізнають ріжницю між приватною спілкою і громадянською кооперативою, певно візьмуться за діло. Так давніше противилися заснуванню молочарні, але тепер тішаться, що мають де збути молоко, що гріш приходить.

На дворі засірілося. Омелянський засвітив іще огарок свічки і взявся за перо. Ще мав написати письмо до влади про дозвіл влаштувати у читальні виставу. Миколі Березюкови мав начеркнути зміст реферату на свято Франка, а Прокопови Загайному написати відклик від військового податку. Розложив папери на столі і став записувати їх широкими рядками.

В тім застукав хтось у двері і нишком увійшов до кімнати. Оглянувся і здивувався. Це була ця дівчина білявка, що нераз її бачив, як носила молоко до молочарні, Ганя Шерстюкова.

Усміхнулася, поздоровила і підійшла коло стола. „Я принесла вам яблок!" — сказала, і висипала з фартушка на стіл жовті, зрілі овочі.

— Від кого, чому, нащо принесла? — спитав.?

Від себе! Знала, що відїжджаєте, щоби мали на дорогу! Ще давніше заховала собі.

— Не треба! Було заховати для себе. У вас і так не багато, самі не маєте!

— Нащо простим людям яблок! Щобудь! А ви нам більше дали!

Омелянський відвернувся від дівчини. Сидів на кріслі і сухими, дрібними пальцями вистукував на столі якусь мельодію. Дивна ця селянська душа! — подумав. — Часами така тверда, неприступна, аж невдячна, а часами така ніжна, віддана і щира. Цю дівчину тільки що бачив здалека, ніколи з нею не говорив, не знав. І вона на прощання принесла дарунок — запаску яблок. Змішався. Хотів платити.

А дівчина стояла йому за плечами. Сперлась руками на поруччя й нахилилася. Чув тепло її віддиху.

— Прощайте! І не забудьте за нас! — шепнула згодом.

Стрінулися сумним поглядом. В її очах перлилися сльози. Пригорнув її, торкнулись устами. Він вдивлявся на неї й дивувався. Два роки жив на селі, нераз бачив її, та тільки звичайно, байдужно, як усіх інших. Аж нині, в останній день, почув з її уст: „Вас я так любила!"

Тулив до себе її головку і пронизував поглядом її кругленьке лице, великі сині очі, роздутий носик, шовкове волосся. Здавалося, тримав у руках найбільший скарб. Жемчуг цінний, правдивий, не фальшивий. Твердою, мозолистою рукою обняла його за шию, то гладила волосся. Вона найкращою жінкою йому булаб у житті.

— Прощайте! — ще раз сказала, ставши коло порога.

— Прощай, Ганю! — сказав він, стискаючи її широку долоню. — Я тебе люблю!

Засміялась. Егеж! Певно подумаєте собі: „Напало дівку! Вчепилася мене! Чиж вона, проста, рівня мені?!" — І зникла в дверях.

І більше не бачились ніколи...

На вулиці між двома панами зчинилася суперечка. Довкола них зібралося багато цікавих. Підчас суперечки підходить якийсь прохожий і питається чемно:

— Перепрошую, чи то приватна суперечка, чи може можна до неї прилучитися?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

КЛІВЛЕНД, О.

Збірка на літак „Дух Помсти".

Відділ 8. ОДВУ в Клівленді занявся влаштуванням Летунського Свята, щоб тим чином зібрати відповідні фонди на вишколення українських летунів і закупно літака „Дух Помсти". Комітет Свята подає, що на його зазив уже відгукнулися громадяни по інших містах і вже надсилають жертви. Є надія, що слідами тих громадян підуть і інші й вже в короткім часі літатиме над американською землею перший літак українських націоналістів „Дух Помсти".

———о———

БРУКЛИН, Н. Й.

Новий досяг українського бизнесмена.

Відомий український громадянин і бизнесмен п. Плятон Стасюк збогатив український бизнесовий стан посідання, отвираючи в пятницю, дня 21. червня б. р., в Брукліні під ч. 121 Нассо евені третій з черги склеп мясарських виробів. Головний склеп знаходиться, як відомо, в Ню Йорку. Там теж є головний виріб мясарських товарів.

Уладження новоотвореного склепу відповідає наймодернішим вимогам. Вистарчить тільки на нього поглянути, щоб відразу відчути гарний смак, з яким його влаштовано. Всюди зразкова чистота. Всі товари за склом. Кождий покупець може кождої хвилі переконатися, де товар був зложений і як був перехований. Уладження з порцеляни — білої і чорної, і скла. Замісць заліза вжито хрому.

Будучи на отворенню, оглядав я повно квітів, надісланих від ріжних американських фірм. Придивлявся я теж і багатьом заступникам американських фірм, що складали п. Стасюкови желання. І прислухувався, що говорили американські репортери. До цього всього можна хіба ще додати наші українські побажання: дальшого щасливого успіху.

Покупець.

———о———

ГУДСОН, Н. Й.

Громадське життя.

Містечко наше невелике, бо лічить усього тринацять тисяч душ. В нас мішані народности: Американці, Ірляндці, Німці, Італійці, Поляки, Словаки й Українці. Буде нас до дві сотні нумерів з околичними фармерами, а близько пятьсот голов української людности. Є в нас дві великі фабрики цементу, що наші Українці майже всі в них працюють; а є також пару менших фабрик. Та колись в нас робітникам жилось краще в нашім Гудсоні, бо ті фабрики працювали днями й ночами. Правда, за малу платню ми тут працювали, а всеж працювали що дня та робітник міг ще животіти сяк-так. Аж прийшли тяжкі роки, що не поминули нашого Гудсону. Цементовні працюють тільки в літі до шість або сім місяців. Робітник за той час заробить пять чи шість соток, то це ніяк не вистарчає на прожиток. Та ще декотрі робітники були щасливі, як зуміли заощадити за добрих часів, бо нині витягають і з давних грошей жиють. Але мало є таких щасливих, бо багато робітників опинились на державній допомозі, або, як то в нас співають: „Робив триднівку, не знав переднівку".

Громадського поступу в нас майже нема, про народнє життя нема мови, бо хто видів в нашій „Свободі", щоби з нашого Гудсону хто вислав на яку народню ціль? Нема в нас професіональної людини, щоби взяла провід у свої руки тай тому в нас застій. Наші громадяни всі друться за першенство, тай тому ворожнеча.

От маленький приклад: В минулому році декотрі громадяни спровадили дяковчителя. Він зорґанізував школу, заложив хор, але дуже мало прийшло нашої дітвори. Вина тут самих родичів, бо багато родичів своїх дітей не пустили до школи, ані до хору, тай ще кажуть: „А пощо нам школа українська або хор? Таж вони Американці, до краю вже не поїдуть!" Гей, не знати, де твої діти будуть! Та ще коби так, але то ще й інших відмовляють. Таж погляньмо на рідний край: Там наші брати під польським гнетом боряться зі всієї сили за школу, а миж тут, в Америці, нам вільно учитись нашою рідною мовою, вільно нам співати нашу величаву рідню пісню, вільно танцювати свій танок. То чомуж ми, батьки, не повчимо своїх дітей, чому маємо занедбувати скарб дорогий? Не жаліймо свого рідного свому потомству, а певно колись наші діти подякують нам за науку.

Т. Оз.

Летунська Школа ОДВУ в Клівленд, Огайо.

КЛІФТОН ГАЙТС, ПА.

Взяли участь у святочнім поході.

В квітні наш У. А. Г. К. одержав запрошення від уряду міста, щоби взяти офіціяльну участь у 50-літнім ювилейнім святі заложення міста Кліфтону.

Це для нас була дуже важка справа до переведення, бо відколи тут ми замешкалі, ще не брали ніякої участи в того роду маніфестації.

В цій справі скликано наради й обговорено справу фінансову. Прийшли до висновку, що для влаштування нашої паради потрібно $180. Зараз вирішено, щоби на цю ціль Клюб жертвував $50, а українська церковна громада також $50. Крім того зголосилися два громадяни, Іван Федун і Іван Федірко, що підуть по колекті. На ту ціль зібрано за дві години $57.

Дальше вибрано Комітет Походу з таких членів: М. Сенько, М. Дубинський, М. Лукашів, В. Канюка і Т. Федусь. На чолі того Комітету для влаштування і сформування походу вибрано українського стрільця Т. Федуся.

Діти-дівчата, від літ 5 аж до 14, були убрані на біло, на голові синьо-жовта шапка, а в правій руці прапор. Діти-хлопці, від літ 5 аж до 14, були вбрані в чорні черевики і чорні, короткі штани, біла сорочка, синя краватка, на голові синьо-жовта шапка, а в руці прапор.

Жінки від літ 15 вгору всі мали жовтий одяг, на грудях синя кокарда, а на голові одноцалева синьожовта стяжка.

Мужчини від літ 15 вгору були вбрані: чорні черевики, білі штани, чорна блюзка, білий соломяний капелюх, а на правій руці 3-цалева синьожовта стяжка.

Дня 1-го червня в годині 1.30 пополудні всі учасники походу зійшлись коло української церкви. За 20 мінут сформовано похід, що рушив під проводом своєї музики-банди аж на призначене місце, де збиралися всі товариства до загального походу.

Всіх товариств чи відділів, що брали участь в поході, переперейшло 40. Ми, Українці, були як відділ 26. Похід тревав 2 години і був розтягнений на дві і пів милі. На переді нашого походу по правій стороні йшов український стрілець в однострою зі стрілецькою відзнакою, Т. Федусь, дві жінки в національнім строю і козак. По них ішли: музика-банда і три прапори (один американський і два українські). Два хлопці несли велику таблицю білу з чорним написом: „Юкраінієн Амерікан Сітізенс". Дальше Червоний Хрест, хор у національнім строю, малі діти, молодіж, жінки і мужчини. Всіх учасників в поході було 228. Похід був розтягнений на яких 800 кроків. Була зразкова лінія в поході і всі добре заховувались. Похід був поділений на 5 груп і мав свого команданта для порядку в поході. Всім жінкам треба признати, що дуже гарно йшли в поході, а пані Сенькова дуже гарно держала порядок з діточками.

Коло години 6-тої вечором на футбалевій площі український хор під проводом п. Павла Баглая відспівав дві українські пісні і закінчив американським гимном, а потім, вертаючись вулицею до Клюбу, виспівував стрілецькі пісні.

Учасник походу.

Природник.

Малий Петрусь поїхав із мамою в Борщівщину.

— Мамусю, що це за рослина?

— Тютюн, дитинко.

— Алеж тут нема ніяких овочів.

— Якіж тут овочі мають бути?

— Ну, а папіроски!

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

THE UKRAINIAN PARTICIPATION IN THE GOLDEN JUBILEE.

By Theodore Fedus, Secretary of Ukrainian-American Citizens' Club.

During March the Ukrainian-American Citizen's Club and Church were asekd to take part in the celebration of Clifton Heights' Golden Jubilee. For us this was an unprecedented event, for up to this time nothing of this nature had ever been attempted. Naturally, we endeavored to do our utmost to include our efforts toward making this great occasion one that will long be remembered.

A Ukrainian veteran of the World War, two Ukrainian women in their native costumes, a Cossack band, three banners, the Ukrainian Legion, the Red Cross and the choir from Frankford, together with many men, women and children, made up the colorful procession. The Ukrainian national colors were prominent. In all, there were 228 participants.

Making the three and a half mile march among them were three and five-year-old Lillian and Mary Mucha. John Petrik carried the American flag, and one of the oldest Ukrainian-American citizens, John Hryshko, carried the Ukrainian emblem.

Before the onset of the march, Mr. Petrik came over to the chairman in charge and requested that someone be appointed to relieve him from carrying the flag the entire journey. The chairman answered him thus: "You must go on: when you fall, then your place will be taken over by another."

At Mr. Kent's football field, the church choir of Reverend Krupa, under the supervision of Director P. Bahlay, rendered two Ukrainian songs and ended with the American anthem.

The day is one that will long remain a vivid and pleasant experience for the many participants.

(Clifton Heights News, Clifton Heights, Pa., Thursday, June 20, 1935).

UKRAINIAN CUBS TO HOLD PRIZE DRAWING.

The Ukrainian Cubs will hold a prize drawing on Monday night, July 1, 1935, at the Ukrainian-American Citizens Club House, 34 Edgemont avenue, Clifton Heights. The prizes to be awarded are $5.00, $2.50 and a chicken. Tickets are for sale by any of the Ukrainian Cubs Base Ball Team. The money raised by this drawing will be used to purchase suits for the baseball team.

(Clifton Heights News, Clifton Heights, Pa., Thursday, June 20, 1935).

CUBS TO ENTER LEAGUE.

The Ukrainian Cubs baseball team will enter the Ukrainian-American Clubs Baseball League of Philadelphia and vicinity. Teams from Philadelphia, Chester, Atlantic City, Norristown and other near-by places will make up the roster of the league.

The Clifton team is coached by Russell Sims. They have won six games out of six starts. They expect to open their home season next week.

(Clifton Heights News, Clifton Heights, Pa., Thursday, June 20, 1935).

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ. (55)

Коли Орман і Вест приглядалися звірській боротьбі на життя і смерть між львом і людиною, що сиділа на його хребті, звір нагло скочив високо вгору. Коли упав знов на землю, то вже не встав. Переможець скочив на рівні ноги і хвилину оглядав мертве стерво.

Поставивши ногу на жовтому тілі льва, дивна людина піднесла своє лице в сторону неба і викинула із своєї груди дивний, а дикий оклик, що переняв дрожю обох Американців. Опісля, навіть не подивившись на людей, що їх уратував від смерти, він вискочив на гиляку та щез серед листя.

Оба видці побачили перший раз добре його лице саме у хвилині, коли він щезав. Орман поблід під своєю осмаленою шкірою і щойно згодом спромігся запитати: „Чи ти бачив тесаме, що мені здавалося, начеб я бачив, Бил? Бо я не вірю, що я це справді бачив".

Орман говорив дальше: „Чи ти віриш у духи, Бил? Ти чейже знаєш, так як і я, що це не міг бути Обровський. Це, очевидно, мусів бути його дух". Алеж ми напевно не знаємо, чи Обровський згинув", замітив Орман з дивним виразом лиця. „Аж тепер уже знаємо".